

ЈАВНОБЕЛЕЖНИЧКА
КОМОРА
СРБИЈЕ

Број: 1458-1-I-1/2025

Датум: 12.5.2025.године

Адреса: Мачков камен бр. 14

Београд – Савски венац

На основу члана 114., а у вези са чланом 6. став 1., чланом 104. став 1. тачка 8. Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма („Службени гласник РС“, бр. 113/17, 91/2019, 153/2020, 92/2023, 94/2024 и 19/2025), и Правилником о методологији за извршавање послова у складу са Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма, а узимајући у обзир резултате свеобухватне Националне процене ризика за период 2021-2023. година, која је усвојена на седници Владе РС одржаној дана 5. децембра 2024. године и која обухвата: Процене ризика од прања новца, Процене ризика од финансирања тероризма, Процене ризика правних лица и правних аранжмана, Процене ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору дигиталне имовине, Процене ризика од финансирања ширења оружја за масовно уништење и Процене ризика злоупотребе НПО сектора у сврху финансирања тероризма, Извршни одбор Јавнобележничке коморе Србије на седници одржаној дана 12.5.2025. године, донео је:

СМЕРНИЦЕ ЗА ПРОЦЕНУ РИЗИКА ОД ПРАЊА НОВЦА, ФИНАНСИРАЊА ТЕРОРИЗМА И ФИНАНСИРАЊА ШИРЕЊА ОРУЖЈА ЗА МАСОВНО УНИШТЕЊЕ КОД ЈАВНИХ БЕЛЕЖНИКА

I УВОД

Смернице које следе прописују упутства, опште принципе и објашњења обавеза јавних бележника у области спречавања прања новца, финансирања тероризма и ширења оружја за масовно уништење (у даљем тексту: ОМУ) којима јавни бележници подлежу у складу са Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма (у даљем тексту: ЗСПН/ФТ) којим Законом су одређене радње и мере које предузимају јавни бележници, као и надлежност Управе за спречавање прања новца и надлежност других органа за спровођење одредаба овог закона. Смернице помажу да се боље утврде ризици на нивоу обвезника и дају идеју о одређеним акцијама које је потребно спровести, и намењене су јединственој примени одредаба Закона од стране јавних бележника.

Циљ Смерница

Смернице нису јединствени и свеобухватни модел, имајући у виду различите обавезе јавних бележника у односу на утврђену надлежност у складу са посебним прописима, већ су пре једно опште упутство које се у свим случајевима мора прилагодити реалности сваког јавног бележника, у складу са његовом праксом и захтевима појединачних правних послова.

Смернице не прописују начин, нити методологију, као ни тачан редослед корака за обвезника како да спроведе интерну процену ризика већ треба да обезбеде хомогеност и једнообразност у захтевима за примену Закона у јавнобележничкој професији.

Истраживања, како домаћа, тако и међународна, само помажу да обвезник боље разуме ризике и дају идеју о одређеним акцијама које је потребно спровести, али јединствено упутство за обвезника не постоји.

У процесу анализе и процене ризика од кључног је значаја да се у целини схвати због чега се уопште догађају прање новца или финансирање тероризма. Најшири одговор на ово питање јесте да се обављају да би се омогућила „легализација“ криминала и тероризам. Профит је од суштинског значаја за већину криминалних група и криминалци улажу огромне напоре да би пребацили незаконито стечена средства или другу имовину и да би прикрили стварну природу и изворе новчаних средстава којим располажу. Да би терористи могли да обављају своје операције, да организују нападе или одржавају инфраструктуру својих јединица и ланца деловања, потребна су им новчана средства и потребно је да та новчана средства пренесу између различитих подручја. И за криминалце и за терористе од пресудног је значаја могућност да располажу обртним капиталом.

Битно је са једне стране открити изворе новца, имовину којом располажу, а затим сагледати последице деловања криминалних група и терориста, оценити одређене ризичне ситуације како би се у будућности покушало да се благовремено и правовремено одговори на ове ризике, да се они ако не спрече, онда бар умање.

Циљ Смерница јесте да дефинише основе и/или претпоставке на основу којих би требало да се спроводи општа процена ризика од прања новца и финансирања тероризма у односу на пословање јавних бележника, као и начин спровођења процене/анализе ризика на појединачном случају – тј. на нивоу лица са којим се успоставља пословни однос (клијент, сарадник, уговорна страна и др).

Степен изложености ризику, надлежност јавног бележника, различите могућности за увођење новчаних средстава у правни систем у складу са праксом која се спроводи, најризичнији сектори према Националној процени ризика (сектор некретнина), територија на којој постоји већи ризик за могуће злоупотребе система, указује да и ризик јавних бележника у погледу борбе против прања новца и финансирања терориста може бити врло различит. Што је већи ризик, то треба да постоји виши ниво свести међу јавним бележницима и да они имају јаче контролне механизме и мере превенције како би примењивали делотворну превенцију.

Законски оквир:

Законом о спречавању прања новца и финансирања тероризма из 2009. године Република Србија се ускладила са међународним стандардима у области против прања новца и финансирања тероризма које доноси Радна група за финансијску акцију (FATF, Financial Action Task Force) и са одговарајућим прописима Европске уније. **Уведен је приступ заснован на анализи и процени ризика од прања новца и финансирања тероризма** који обвезници врше за сваког клијента и пословни однос.

Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма из 2017. године уводи процену ризика и на ниво самог обвезника. У циљу даљег унапређења система борбе против прања новца и финансирања тероризма, усвојене су измене и допуне ЗСПН/ФТ 2020, 2023, 2024. и 2025. године.

Члан 1. ЗСПН/ФТ прописује да се овим Законом утврђују радње и мере које се предузимају ради спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма.

Члан 4. ЗСПН/ФТ прописује да су обвезници и јавни бележници када сачињавају или потврђују (солемнизују) исправе у вези са следећим пословима:

- 1) куповина или продаја непокретности или привредних друштава,
- 2) управљање имовином,
- 3) отварање или располагање рачуном код банке (банкарским рачуном, штедним улогом или рачуном за пословање са хартијама од вредности),
- 4) прикупљање средстава неопходних за оснивање, обављање делатности и управљање привредним друштвима,
- 5) оснивање, пословање или управљање привредним друштвом или лицем страног права,
- 6) приликом сачињавања уговора о зајму.

Члан 6. став 1. ЗСПН/ФТ прописује обавезу обвезника да у писменој форми изради и редовно ажурира анализу ризика од прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење (у даљем тексту: анализа ризика) у складу са овим законом, смерницама које доноси орган надлежан за вршење надзора над применом овог закона и проценом ризика од прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење израђеном на националном нивоу.

Посебне одредбе ЗСПН/ФТ од члана 57. до члана 62. утврђују обавезе јавних бележника као обвезника Закона, и прописују радње и мере које предузимају јавни бележници, а чије извршавање зависи од спровођења општих обавеза које проистичу из члана 5. и 6. Закона, што произилази из чињенице да је за утврђивања елемената основа сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, неопходно применити оне одредбе Закона које садрже основе за утврђење тих елемената и мере које се у тим случајевима морају предузимати. Зато приликом сагледавања обавеза јавних бележника треба имати у виду првенствено смисао и циљ Закона као целине, а потом и разлог да се обавезе јавних бележника уреде у складу са посебним одребама, које су искључиво последица специфичних надлежности јавних бележника у Републици Србији.

Јавни бележник је дужан да податке, информације, документацију прибављену на основу Закона користи само за намене одређене законом.

Надлежности Јавнобележничке коморе Србије као надзорног органа:

Јавнобележничкој комори Србије је ЗСПН/ФТ, а сходно члану 104. и 110., пренета јавна функција вршења надзора над применом овог закона од стране јавних бележника.

Осим тога, Законом о јавном бележништву (у даљем тексту: ЗЈБ) прописано је да се јавни бележници уписани у Именик јавних бележника удружују у Јавнобележничку комору Србије, која је професионално удружење којој је закон поверио, поред осталог, и вршење надзора над радом јавног бележника, доношење одлуке које обавезују јавне бележнике, покретање и спровођење дисциплинског поступка, вођење именика јавних бележника и др.

Јавнобележничка комора Србије (у даљем тексту: ЈКС) је овлашћена одредбом члана 114. ЗСПН/ФТ да самостално, или у сарадњи са другим органима, донесе препоруке, односно смернице за примену одредаба овог закона. Ове Смернице се објављују на званичној интернет страници Јавнобележничке коморе Србије, а јавни бележници као обвезници су

дужни да своја унутрашња акта усклади са овим законом у року од шест месеци од дана ступања на снагу овог закона.

У складу са ЗСПН/ФТ, ЈКС саставља Листу индикатора за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца, финансирању тероризма или финансирању ширења ОМУ, која се објављује на званичној интернет страници ЈКС и Управе за спречавање прања новца, а јавни бележници, као обвезници Закона, дужни су да израде листу индикатора за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца, финансирању тероризма или финансирању ширења ОМУ, и да приликом израде листе индикатора, унесу и индикаторе које је израдила Јавнобележничка комора Србије.

Шта је прање новца?

Прање новца је процес прикривања незаконитог порекла новца или имовине стечених криминалом. У случајевима када је имовинска корист стечена извршењем кривичног дела, криминалац или организована криминална група, траже начин да користе стечени новац или имовину тако да својим активностима не привлаче пажњу надлежних органа. Стога врше читав низ трансакција са крајњим циљем да се наведени новац или имовина прикажу као законито стечени. Новац у овом процесу често мења свој облик и пребацује се са једног на друго место.

Прање новца је процес који се може поделити у три основне фазе, с тим што треба имати у виду да је ова подела на фазе ипак теоријског карактера, те да се у пракси оне каткада преклапају или неке од њих пак изостају.

- 1) **Прва фаза** је прекидање директне везе између новца и незаконите активности којом је стечен и назива се фазом **«улагања»**. У фази улагања, незаконито стечен новац се уводи у легалне финансијске токове.
- 2) **Друга фаза је фаза «раслојавања» или фаза «прикривања»**. Након што је готовина на неки начин ушла у легални финансијски систем, наредни корак у процесу прања новца је раслојавање које се остварује нпр. пребацивањем новца са рачуна на рачуне у различитим банкама коришћењем услуга казина, уплатом на рачуне повезаних лица, обављањем мењачких послова и сл. Ова фаза има за циљ да прикрије везу између новца и криминалне активности од које потиче, односно да се одвоје средства од незаконитих извора.
- 3) **Трећа фаза, фаза «интеграције»** је последња фаза у овом процесу и подразумева да се новац враћа у легалне финансијске токове, најчешће доношењем одлуке о даљем инвестирању. Популаран метод интеграције «прљавог» новца у легалне финансијске токове је куповина некретнина као што су пословне зграде, складишта или станови. Давање у закуп некретнина је потпуно законит посао, а приход који се остварује на овакав начин неће бити сумњив. Овакав новац се може инвестирати у предузећа која су у тешкоћама која након тога настављају да раде, а дивиденде и директорске плате које се исплаћују имају облик законитих прихода. Једном, када новац дође у ову фазу, јако је тешко, ако не и немогуће открити његово незаконито порекло.

У нашем кривичном законодавству, прање новца као кривично дело дефинише одредба члана 245. Кривичног законика (“Сл. гласнику РС”, бр. 85/2005, 88/2005-испр., 107/2005-испр., 72/2009, 111/2009, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016 и 35/2019). Објекат радње кривичног дела је имовина која потиче из криминалне делатности. Кривичним закоником предвиђено је и одузимање новца и имовине који су предмет прања новца, без обзира о ком облику се ради. Када су у питању претходна (предикатна) кривична дела из којих

потиче приход који је предмет прања, у Републици Србији примењује се модел „all crime“, по ком сва кривична дела могу представљати предикатна кривична дела.

Шта је финансирање тероризма?

Основни закони којима се уређује **спречавање и борба против финансирања тероризма** у Србији су:

- ✓ Закон о спречавању прања новца и финансирања тероризма;
- ✓ Закон о ограничењу располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење;
- ✓ Кривични законик;
- ✓ Закон о кривичном поступку;
- ✓ Закон о организацији надлежности државних органа у сузбијању организованог криминала, тероризма и корупције;
- ✓ Закон о међународним мерама ограничавања

Кривично дело тероризма прописано је чланом 391. КЗ, док је кривично дело финансирања тероризма прописано чланом 393. КЗ и то као непосредно или посредно обезбеђивање или прикупљање средстава с циљем да се она користе или са знањем да ће се користити у потпуности или делимично за финансирање вршења кривичних дела из чл. 134, 287, 290, 291, 292, 293. и чл. 391. до 392. овог законика или за финансирање организација које за циљ имају вршење тих дела или припадника тих организација или лица које за циљ има вршење тих дела.

Финансирање тероризма се састоји од неколико фаза које карактеришу различити учесници и различити механизми, а сваки од њих може бити рањив на различите инструменте откривања и спречавања.

- 1) Почетна фаза је **фаза прикупљања или акумулације средстава** из више различитих извора и на више различитих начина, како легалних тако и нелегалних;
- 2) Једном прикупљена, **ова средства се смештају и чувају** опет на велики број различитих начина укључујући рачуне код банака отвореним од стране тзв. «изолатора» или посредника, појединаца или компанија;
- 3) Следећа фаза финансирања тероризма је **пренос ових средстава** ћелијама терористичких организација или појединцима ради њиховог оперативног коришћења;
- 4) Последња фаза, која је и коначни доказ криминалне природе ових средстава је њихова **употреба**.

Шта је финансирање ширења оружја за масовно уништење?

Закон о ограничењу располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење (у даљем тексту: ЗОРИ) прописује радње и мере за ограничавање располагања имовином одређених лица, одговорност државних органа за примену ових мера, те права и обавезе правних и физичких лица у складу са овим законом. ЗОРИ примењује резолуције Савета безбедности УН и препоруке FATF у вези са циљаним финансијским санкцијама против тероризма, финансирања тероризма и ширења ОМУ, посебно препоруке 6 и 7 FATF.

Под појмом „**оружје за масовно уништење**” (ОМУ), Република Србија подразумева хемијско, биолошко, радиолошко и нуклеарно (ХБРН) оружје и средства за њихово

преношење, како је то дефинисано међународним уговорима, конвенцијама, споразумима и протоколима.

Према ЗОРИ, **означено лице** је свако физичко лице, правно лице, група или удружење – било да је регистровано или нерегистровано – које је означено као терориста, терористичка организација или финансијер тероризма, или које је повезано са ширењем ОМУ. Ово означавање може се заснивати на резолуцијама Савета безбедности УН, актима међународних организација у којима је Србија члан, предлозима државних органа или оправданим захтевима страних држава. Означени ентитети могу обухватати и покретну или непокретну имовину која је повезана са ширењем ОМУ, као што су бродови и авиони.

Финансирање ширења оружја за масовно уништење (финансирање пролиферације - ФП) односи се на све радње обезбеђивања финансијских средстава или радње пружања финансијских услуга које су усмерене, у целости или делимично, на развој, производњу, стицање, поседовање, складиштење, испоруку, претовар, транспорт и трансфер оружја за масовно уништење, као и средстава за његово преношење.

Основне типолошке технике финансирања ОМУ огледају се у скривању стварних власника (преко параван фирми) учесника у послу како произвођача (испоручиоца) тако и крајњег корисника. **Уговорена роба је обично роба двоструке намене (РДН)** која често може заварати контролу и финансијски сектор (банке) око процене да ли се ради о комерцијално-индустријској роби или роби намењеној за производњу и ширење ОМУ. Пратећа финансијска документација често се лажно приказује у циљу прикривања веродостојности робе.

Индикатор ризика од финансирања пролиферације показује или сугерише вероватноћу појаве необичне или сумњиве активности. Постојање једног самосталног индикатора у вези са клијентом или трансакцијом не може само по себи да оправда сумњу у финансирање ширења пролиферације, нити ће један индикатор нужно пружити јасну индикацију такве активности, али би према потреби могао да подстакне даље праћење и испитивање.

Што се тиче финансирања – тока новца, **новчана средства се трансферишу обично линеарно** (од крајњег корисника до испоручиоца преко замршене мреже посредних компанија и финансијских институција – банака) и нема потребе за праћем новца.

Шта је сумњива трансакција?

У складу са чланом 3. став 1. тачке 7) и 8) ЗСПН/ФТ **трансакција** јесте пријем, давање, замена, чување, располагање или друго поступање са имовином код обвезника, укључујући и платну трансакцију у смислу закона којим се уређује пружање платних услуга, као и трансакцију с дигиталном имовином у смислу закона којим се уређује дигитална имовина, док је **готовинска трансакција** физички пријем или давање готовог новца.

Сумњивом трансакцијом се може сматрати трансакција за коју обвезник и/или надлежно тело процене да у вези с њом или с особом која је обавља постоје разлози за сумњу на праће новца или финансирање тероризма, односно да трансакција укључује средства произашла из незаконитих активности. Субјекти који су у обавези да пријављују сумњиве трансакције морају поћи од уобичајеног начина пословања свог клијента и на

основу тога уочити неправилности које упућују на сумњу да се ради о прању новца или финансирању тероризма.

Обавезник, у циљу успешног откривања сумњивих трансакција саставља **листу показатеља (индикатора)** за препознавање сумњивих трансакција. Листа индикатора садржи листу поступања или понашања клијената која упућују на активности које нису у складу са претпостављеним понашањем клијента или на други начин упућују на сумњу да се ради о прању новца или финансирању тероризма.

Шта су ФАТФ стандарди?

Године 1989. формирано је независно међувладино тело које се бави развојем и промоцијом политика за заштиту глобалног финансијског система од прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење, познато као: Financial Action Task Force (Радна група за финансијско деловање) (у даљем тексту: ФАТФ) да би координирало напорима око спречавања прања новца и у међународном финансијском систему и у националним финансијским системима субјеката чланица. Препоруке ФАТФ су признате као стандард за спречавање прања новца (СПН) и финансирање тероризма (ФТ).

ФАТФ је прво издао свеобухватни план, познат као **Четрдесет препорука**, за борбу против прања новца, намењен да представља основни оквир за напоре око борбе против прања новца, примену мера за борбу против финансирања терориста и који је намењен за универзалну примену. У својој ревизији тих Препорука 2003. године, ФАТФ је тражио подршку од такозваних „заштитника“ за борбу против прања новца и финансирања терориста, те је као обавезнике укључио нефинансијска пословања и професије, између осталих и јавне бележнике.

У својој препоруци број 1 ФАТФ је препознао да приступ у борби против прања новца и финансирања тероризма који је заснован на анализи и процени ризика представља делотворан начин за борбу против тих штетних појава, па се може рећи да је овај приступ и кључан када је реч о ФАТФ стандардима.

Сходно Препоруци број 1 држава треба да идентификује, процени и схвати ризике с којима се суочава на плану прања новца и финансирања тероризма и треба да предузме кораке, укључујући као један од корака и одређивање органа или механизма који ће координисати мере за процену ризика, и да определи ресурсе у циљу делотворног смањења тих ризика.

У Препоруци 22. ФАТФ наводи се да ће јавни бележници подлегати обавезама (а) испитивања свих релевантних фактора (“due diligence”) корисника услуга, (б) вођења евиденције, (ц) идентификације политички изложених особа, (д) примене мера интерне контроле и (е) извештавања о сумњивим трансакцијама.

Ове обавезе треба да се реализују применом приступа заснованог на ризицима. Ово значи да јавни бележници морају да идентификују, процене и разумеју своје ризике од прања новца и финансирања терориста и да развију своје практичне политике и процедуре за процену ризика, те да примењују ресурсе како би обезбедили да они буду делотворно смањени. Усвајањем приступа заснованог на ризицима, јавни бележници би требало да буду у стању да обезбеде да мере које имају за циљ спречавање или смањивање прања новца и финансирања терориста одговарају тим ризицима који су идентификовани, што

им омогућава да доносе одлуке о томе како да на најделотворнији начин расподеле своје сопствене ресурсе.

Шта је МАНИВАЛ?

MONEYVAL (МАНИВАЛ) - Комитет експерата за евалуацију мера за борбу против прања новца и финансирања тероризма стално је надзорно тело Савета Европе, које оцењује усклађеност својих чланица са основним међународним стандардима за борбу против прања новца и финансирања тероризма и делотворност примене тих стандарда и даје препоруке надлежним органима за унапређење система. Кроз динамичан процес узајамних провера, експертских анализа и редовног праћења напретка на испуњавању његових препорука, МАНИВАЛ настоји да унапреди капацитете надлежних органа ради делотворније борбе против прања новца и финансирања тероризма. Република Србија је чланица овог Комитета од 2003. године.

II Резултати свеобухватне Националне процене ризика Републике Србије за период од 01.01.2021. године до 31.12.2023. године

На седници Владе РС одржаној дана 5. децембра 2024. године усвојен је документ НАЦИОНАЛНА ПРОЦЕНА РИЗИКА (у даљем тексту: НПР) за период од 01.01.2021. године до 31. 12. 2023. године, која обухвата: Процену ризика од прања новца, Процену ризика од финансирања тероризма, Процену ризика правних лица и правних аранжмана, Процену ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору дигиталне имовине, Процену ризика од финансирања ширења оружја за масовно уништење и Процену ризика злоупотребе НПО сектора у сврху финансирања тероризма.

1. Процена ризика од прања новца:

Оцена ризика различитих сектора, као и листа кривичних дела која представљају виши степен ризика, мењала се у последње три процене ризика што се може видети из графика које следе.

2018		2021		2024	
B	Банке	B	Некретности	B	Некретности
	Онлајн приређивачи игара на срећу		Онлајн приређивачи игара на срећу		Авокати
	Некретности		Банке		Рачуновође
CB	Казина	CB	Рачуновође	CB	Банке
	Рачуновође		Мењачи		Мењачи
	Мењачнице		Казина		Јавни бележници
C	Јавни бележници	C	Посредници у промету непокретности		Посредници у промету непокретности
	Авокати		Авокати		Онлајн приређивачи игара на срећу
CH	Тржиште капитала	CH	Факторинг друштва		Пружаоци услуга дигиталне имовине
	Платна институција и институција електронског новца		Тржиште капитала		Казина
	Ревизори		Платна институција и институција електронског новца	C	Поштански оператори
H	Доброволни пензијски фондови		Ревизори		Ревизори
	Друштва за осигурање		Јавни бележници		Платна институција и институција електронског новца
	Давоци финансијског лизинга	H	Давоци финансијског лизинга	HC	Тржиште капитала
			Друштва за осигурање	H	Факторинг друштва
			Доброволни пензијски фондови		Давоци финансијског лизинга
			Поштански оператори		Друштва за осигурање
					Доброволни пензијски фондови

Графика 1: Приказ степена ризика различитих сектора

Посебна пажња у НПР је посвећена трендовима прања новца у секторима високе вредности као што су некретнине. Иако се традиционално користе за интеграцију, некретнине, а посебно улагање у изградњу и развој некретнина, сада се све више користе као техника раслојавања од стране криминалаца са двоструким циљем – ради прикривања криминалног порекла средстава, али и за стварање добити у даљим фазама у легалним токовима кроз шеме реинвестирања. С обзиром на то да се некретнине (као економски сектор) доследно сматрају сегментом високог ризика и у НПР из 2018. и 2021. године, а поново и 2024. године, **инициран је предлог за увођење инвеститора у некретнине у круг обвезника.**

Повећање оцене ризика у НПР из 2024. **на средње висок** за посреднике у промету некретнинама **и јавне бележнике** такође указује на њихов значај у обради и сервисирању трансакција у промету некретнина у контексту њихове све веће материјалности (значаја), и то захтева већу пажњу.

2018		2021		2024	
В	Пореска кривична дела	В	Злоупотреба положаја одговорног лица	В	Пореска кривична дела
	Злоупотреба положаја одговорног лица		Пореска кривична дела		Злоупотреба положаја одговорног лица
	Злоупотреба службеног положаја и		Злоупотреба службеног положаја		Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога
	Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога		Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога		Злоупотреба службеног положаја
	Кривична дела извршена од стране организованих криминалних група		Недозвољен прелаз државне границе и кријумчарење људи		Кривична дела извршена од стране организованих криминалних група
С	Недозвољен прелаз државне границе и кријумчарење људи		Кривична дела извршена од стране организованих криминалних група		Превара
	Тешка крађа	С	Превара	С	Недозвољен прелаз државне границе и кријумчарење људи
	Разбојништво		Кривична дела фалсификовања исправа (чл. 355 и чл.357 КЗ)		Кривична дела фалсификовања исправа (чл. 355 и чл.357 КЗ)
	Превара		Трговина људима		Трговина људима
	Изнуда		Посредовање у вршењу проституције		Недозвољена трговина
	Недозвољена трговина		Недозвољена трговина		Превара у обављању привредне делатности
	Кривична дела у вези са корупцијом		Недозвољено складиштење робе из члана 176а ЗПППА		Грађење без грађевинске дозволе

Графика 2: Приказ кривичних дела високог и средњег степена претње од прања новца

УОЧЕНИ РИЗИЦИ (EMERGING RISKS):

- ЗАЛАГАОНИЦЕ** - у претходном периоду препознат је ризик који представљају залагаонице за прање новца с обзиром да се у периоду на који се односи ова процена ризика овај сектор појављује у предметима прања новца. Залагаонице нису обухваћене ЗСПН/ФТ као обвезници. За вршење послова у сектору залагаоница није потребна посебна лиценца, већ је довољно да се привредно друштво или предузетник региструје у Агенцији за привредне регистре. У претходном периоду залагаонице су биле углавном регистроване у форми друштава са ограниченом одговорношћу и као предузетници, што представљају високоризичне форме у складу са резултатима претходне процене ризика.
- ИНВЕСТИТОРИ** - Процена ризика од прања новца у сектору некретнина указала је на растућу претњу у сектору некретнина која се односи на посебну категорију субјеката, који немају статус привредних субјеката – физичка лица – инвеститори. Ова лица, према анализи Пореске управе, ако нису регистрована у систему ПДВ,

односно нису пријавила грађевинску делатност у Агенцији за привредне регистре, најчешће настоје да избегну плаћање пореза. Ради се о лицима која након изградње објекта, продају стамбени или пословни простор, а новац од продаје не пријављују пореским органима, већ задржавају за себе, без плаћања јавних прихода.

- 3) **ГРУПНО ФИНАНСИРАЊЕ (Crowdfunding)** - Групно финансирање се може дефинисати као алтернативни облик организованог и јавности доступног финансирања пословних или других комерцијалних активности, које се обавља преко платформе за групно финансирање и то путем прикупљања новчаних средстава од великог броја међусобно независних улагача.
- 4) **КРИПТОВАЛУТЕ** - Употреба виртуелних валута за трговање производима чији је промет забрањен бележи значајан пораст, док се готово сва плаћања на дарквебу врше посредством криптовалута. Иако је регулатива у овој доскора нерегулисаној области напредовала, па је и у Србији од 2021. године у примени Закон о дигиталној имовини, државе се и даље суочавају са низом тешкоћа у праћењу трансакција повезаних са криптовалутама и њиховом запленом.

РАСТУЋЕ ПРЕТЊЕ:

- **Кривична дела против животне средине** - Тежи облици еколошког криминала идентификовани у Србији обухватају илегалну међународну трговину заштићеним биљним и животињским врстама и незаконито поступање са опасним отпадом, али и шумске крађе. Ове незаконите активности спадају у изузетно профитабилне криминалне делатности.
- **Кривична дела неовлашћеног кредитирања грађана** - Ова кривична дела обухватају кривично дело зеленаштво из члана 217. КЗ и кривично дело из члана 136. Закона о банкама. Имајући у виду да је реч је о кривичном делу које се у све више случајева појављује као предикатно кривично дело праће новца које се по својој природи и суштини састоји у уговарању несразмерне и незаконите камате на дате позајмице. Високе камате које се уговарају генеришу изузетно велике приходе, често вишеструко веће од износа позајмљеног новца.

Процена ризика од прања новца

Начини прања новца	Доминантни начини прања новца у Србији су: Симуловане пословне активности: Прање новца кроз непостојеће или увећане пословне активности и извлачење средстава преко повезаних лица, често укључује предузетнике, пољопривредна газдинства и пружаоце услуга. Међусобно повезани пословни трансфери: Мрежа субјеката повезаних власничком структуром, која преноси средства на основу лажне пословне документације како би се прикрило незаконито порекло средстава. Трансфери на рачуне физичких лица: Средства се на крају трансферишу са рачуна предузећа на рачуне физичких лица, често по основу куповине секундарних сировина или пољопривредних производа. Фантомска предузећа: Предузећа основана и намењена искључиво за прање средстава без стварне економске активности, често се називају перачка или фантомска предузећа. Употреба предузетничких радњи: Физичка лица отварају предузетничке радње, посебно како би се олакшало подизање готовине која је укључена у прање новца.
Кривична дела високог степена претње	– Пореска кривична дела – Злоупотреба положаја одговорног лица – Неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога – Кривична дела корупције – Кривична дела организованог криминала – Превара (ново кривично дело у категорији високог ризика)
Кривична дела средњег степена претње	– недозвољен прелаз државне границе и кријумчарење људи – кривична дела фалсификовања – трговина људима – недозвољена трговина – превара у обављању привредне делатности – грађење без грађевинске дозволе
Врсте прања новца	Поређење са претходном Проценом ризика од прања новца показује значајан пораст предмета самосталног прања новца без предикатног кривичног дела (<i>stand alone</i>) који су завршени правоснажним осуђујућим пресудама. У актуелном периоду, више од половине (62,87%) од 132 осуђена лица за прање новца било је укључено у самостално прање новца што је значајан пораст у односу на период 2018–2020, када је та бројка била мања од четвртине (23,81%). Поред тога, посматрано по висини средстава која су била укључена у прање новца, највеће вредности у правоснажним пресудама – 76,59% – биле су у предметима самосталног прања новца, што је несумњиво много већи проценат од имовине укључене у прање новца која води порекло из предикатних кривичних дела.
Сектори високог ризика	– Сектор некретнина + посредници у промету и закупу непокретности – Рачуновође – Адвокати
Сектори средњег ризика	– Јавни бележници – Мењачнице – Банке – Онлајн приређивачи игара на срећу – Казина – Јавни бележници – Трговци аутомобилима
Ризици у настајању – Растуће претње	Залагаонице, крипто валуте, групно финансирање (<i>crowdfunding</i>), инвеститори у некретнине

Кривична дела високог степена претње за прање новца су: пореска кривична дела, злоупотреба положаја одговорног лица, неовлашћена производња и стављање у промет опојних дрога, кривична дела корупције у јавном сектору, кривична дела организованих група и превара, као ново кривично дело високог степена претње. Закључак је да се ради о готово истим кривичним делима као и у претходној процени ризика од прања новца.

У групу средњег степена претње за прања новца, сврстана су следећа кривична дела: недозвољен прелаз државне границе и кријумчарење људи из члана 350 КЗ, кривична дела фалсификовања која обухватају фалсификовање исправе из члана 355 КЗ и фалсификовање службене исправе из члана 357 КЗ, трговина људима из члана 388 КЗ, кривично дело недозвољена трговина из члана 235 КЗ, превара у обављању привредне делатности из члана 233 КЗ и грађење без грађевинске дозволе из члана 219а КЗ.

Кривична дела ниског степена претње од прања новца су остала кривична дела.

ТИПОЛОГИЈЕ ПРАЊА НОВЦА:

Типологије прања новца представљају општи појам за **учестале технике и обрасце понашања који се користе за прање новца**, односно учестале обрасце и трендове у активностима чији је циљ прање новца, одређене законитости у понашању, заједнички образац у тим активностима. Може се рећи да типологије прања новца представљају сублимацију различитих техника и метода препознатих кроз предмете прања новца.

Типологија прања новца без предикатног дела, тј. прање прихода из криминалне делатности, могућа је у Србији јер је актуелном законском одредбом прописано да имовина која је предмет прања новца, може да потиче од криминалне делатности, што је у складу са препорукама комитета Савета Европе Манивал (Moneyval) и Радне групе за финансијску акцију (Financial Action Task Force – FATF), али и судском праксом међународних и многих националних судова.

У зависности од тога да ли се ради о лицу које „пере” имовину коју је само незаконито стекло вршењем претходног кривичног дела или пере имовину коју је незаконито стекло неко друго лице, **разликујемо два модалитета прања новца**. У првом случају, говоримо о тзв. **самопрању**, док се у другом случају ради о тзв. **прању за другог или „third party” прању новца**. У оквиру прања новца за другог препознаје се и подгрупа која се назива професионално прање новца, које врше, по правилу, припадници организованих група или организованих криминалних група.

МОДАЛИТЕТИ ПРАЊА НОВЦА:

Најчешће коришћени модалитет прања новца је **симуловано обављање пословних активности** и извлачење новца преко повезаних лица, а нарочито преко предузетника, пољопривредних газдинстава, пружаоца услуга или на други начин. Користе се фиктивни трансфери, помоћу лажне пословне документације, а под изговором куповине добара или услуга, као што су секундарне сировине или пољопривредни производи.

Други значајан модалитет прања новца **одвија се кроз улагање нелегално остварених прихода у куповину некретнина**, возила, друге вредне покретне и непокретне имовине. Некретнине се у суштини купују за готов новац, који се непосредно пре трансакције полаже на рачун у банци, након чега се врши пренос средстава на рачун продавца, при чему се приликом полагања новца приказује као уштеђевина намењена за куповину непокретности или као уштеђевина намењена за превремену отплату стамбеног кредита по основу којег је непокретност претходно купљена. Такође, стварни власници некретнина код овог модалитета прања новца често прибегавају томе да се уместо њих

друга лица (тзв. „параван” лица) уписују као формални власници непокретности и друге имовине велике вредности.

У оквиру типологије самопрања, односно прања новца из сопствених нелегалних прихода, уочено је чешће **коришћење готовинских зајмова између физичких лица**, који имају карактер кредита и који се дају уз плаћање високих износа камате (накнаде) од стране зајмопримца, при чему се за њих гарантује непокретностима или другом имовином. Наиме, код овог модалитета прања новца се најчешће ради о лицима која се неовлашћено баве пословима кредитирања физичких и правних лица, тј. који поседују готовинска новчана средства нелегалног порекла, у значајним износима, спремна да их ставе на располагање оним лицима којима су други извори финансирања (кроз банкарски сектор или на други начин) недоступни. За ове услуге, којима се зајмодавци баве у виду занимања, наплаћује се висок износ камате, под условима који су крајње неповољни (зеленашки) за зајмопримца, а враћање зајмова гарантује се непокретностима у виду станова, кућа, пословних простора, складишта, земљишта и слично или се пак као средство гаранције – безбеђења конституише заложно право на некретности или уделу у правном лицу чији је власник зајмопримац.

Модалитет прања новца који се све чешће бележи је **трговина аутомобилима и прање новца кроз позајмице средстава нелегалног порекла као позајмице оснивача** која потичу од нелегалног промета аутомобила односно из нерегистрованих прихода који се кроз такав промет остварују.

Осим тога, као један од модалитета прања новца откривено је и прање новца које називамо **прекогранични пренос готовине**. Најчешћи методи прекограничног прања новца укључују: физички транспорт готовине који потиче од криминалних активности учињених у иностранству преко државне границе; прање илегалних страних средстава кроз банкарске операције повезане са пословима реекспорта, трговином робом и услугама и симулираним правним пословима. **Преовлађујућа прекогранична типологија је прање новца без предикатног кривичног дела (stand-alone money laundering)**, где прање новца углавном врше држављани Србије.

Тренд у настајању је професионализација ових активности, при чему су неки појединци идентификовани као „**курири за пренос готовине**“, који раде као део система за прање новца. Ови појединци су пружали услуге преноса и достављања готовине уз накнаду, избегавајући формални банкарски систем кроз механизме који су слични систему „хавала“. Овај тренд указује на употребу алтернативних, неформалних банкарских система за заобилажење прописа и олакшавање прекограничног кретања готовине, али и капацитете власти да идентификују и прекину такве операције.

СЕКТОРСКЕ ПРЕТЊЕ:

Према резултатима Националне процене ризика **сектор некретнина представља сектор високог ризика**, док су **јавни бележници, као професија, сврстани у сектор средње високог ризика**. Из разлога високог степена претње од прања новца за сектор некретнина Република Србија је израдила и посебну процену ризика за овај сектор.

Под сектором некретнина разматрана су три сегмента и то: инвестирање у изградњу објеката (грађевина), промет непокретности и градња објеката без грађевинске дозволе. Типичан пример прања новца је улагање велике количине готовине од стране физичког лица - инвеститора у градњу непокретности, а затим продаја тако саграђене непокретности и прикривање нелегалног порекла новца уложеног у градњу. физичка лица

инвеститори се региструју у ПДВ систему, а да при томе нису регистровани као предузетници јер се не региструју код надлежног Регистратора, већ подносе пријаву за евидентирање у систем ПДВ Порекој управи, у скаладу са Законом о ПДВ. Такође, немају обавезу подношења финансијских извештаја нити отварања пословног рачуна, а имају могућност плаћања грађевинског материјала у готовини. Инвеститори у сектору некретнина нису обвезници по Закону о СПН/ФТ, али је инициран предлог за њихово увођење у круг обвезника.

Као обвезници повезани са сектором некретнина идентификовани су јавни бележници, посредници у промету непокретности и адвокати, који прате сектор рачуновођа и ревизори.

СЕКТОРСКА РАЊИВОСТ:

Фактори који утичу на виши степен рањивости јавних бележника од прања новца:

- Потребно побољшати квалитет пријава сумњивих активности
- Потребно је обезбедити додатне обуке за јавне бележнике и овлашћена лица у канцеларијама
- Имајући у виду рањивост сектора некретнина, у наредном периоду је потребно посебну пажњу посветити непосредним надзорима у сегменту промета непокретности

Фактори који утичу на нижи степен рањивости јавних бележника од прања новца:

- Висока свест јавних бележника и запослених у канцеларијама о значају улоге у систему борбе против прања новца и ФТ
- Ефикасан посредан и непосредан надзор
- Велики број пријава сумњивих активности од стране јавних бележника

Табела: Секторска рањивост

Сектор	Рањивост
Посредници у промету и закупу непокретности	Средња са тенденцијом ка високој
Адвокати	Висока
Игре на срећу преко средстава електронске комуникације – <i>online</i>	Средња са тенденцијом ка високој
Рачуновође	Средња са тенденцијом ка високој
Казина/играчнице	Средња
Ревизори	Средња
Јавни бележници	Средња
Поштански оператори	Средње ниска

2. Процена ризика од финансирања тероризма

С обзиром на одмеравање инхерентних претњи и постојећих контрола, у НПП се сматра да финансирање тероризма представља средњи ризик за циљеве Србије зацртане у њеној Стратегији националне безбедности.

Секторски преглед ризика од ФТ у Србији на основу резултата НПП је следећи:

1. Сектори високог ризика - у Србији не постоје идентификовани сектори високог ризика за финансирање тероризма.

2. Сектори средњег ризика - ови сектори су идентификовани као да имају умерен потенцијал за финансирање тероризма због рањивости у пословању или недовољног регулаторног надзора:

- Платне институције: подложни због недостатка континуираних односа са клијентима и ограниченог приступа идентификационим подацима трећих лица – учесника у трансакцији.

- Мењачи новца: учешће у трговини златом, тј. накитом, у количини која одступа од уобичајених продаја појединаца.

- Фриленсери и ИТ сектор: потенцијална употреба технолошке експертизе за креирање или подршку онлајн садржаја који промовише тероризам.

3. Сектори ниског ка средњем ризику - ови сектори имају мањи ризик, али одређене активности их чине подложним злоупотреби ФТ:

- Туризам и угоститељство: злоупотреба путем лажних или неискоришћених резервација и нетранспарентних начина плаћања за услуге.

- Поштански оператори: ризик од транспорта забрањених предмета или готовинских трансакција са ограниченом идентификацијом прималаца.

- Рачуновође и порески саветници: потенцијална злоупотреба кроз манипулацију финансијскимевиденцијама за фиктивне или сумњиве трансакције.

- Банкарски сектор: потенцијална злоупотреба готовинских кредита и брзих трансфера новца, посебно од стране страних држављана из подручја високог ризика.

- Непрофитне организације: препозната рањивост због могуће злоупотребе у прикупљању средстава, трансферима средстава и потрошњи на начине који нису у складу са статутарним циљевима.

4. Остали сектори су углавном ниског ризика, иако су неки од њих склонији експлоатацији на основу природе њихових услуга. То су: ПУДИ, адвокати, посредници у промету и закупу непокретности, приређивачи играча на срећу, пружаоци услуга финансијског лизинга, као и **јавни бележници: уз ризик олакшавања трансакција некретнина и уговора који се односе на сумњиве субјекте без довољне дубинске анализе.**

ЗЕМЉЕ СА АКТИВНОМ ТЕРОРИСТИЧКОМ ПРЕТЊОМ								
ЗЕМЉА	2021		ЗЕМЉА	2022		ЗЕМЉА	2023	
	Индекс	163		Индекс	163		Индекс	163
Авганистан	8.818	1	Авганистан	8.459	1	Буркина Фасо*	8.571	1
Ирак	8.103	2	Буркина Фасо*	8.161	2	Израел	8.143	2
Сомалија	7.996	3	Сомалија	8.047	3	Мали*	7.998	3
Буркина Фасо*	7.833	4	Мали*	7.983	4	Пакистан	7.916	4
Нигерија*	7.813	5	Сирија*	7.771	5	Сирија*	7.890	5
Сирија*	7.807	6	Ирак	7.682	6	Авганистан	7.825	6
Мали*	7.699	7	Пакистан	7.610	7	Сомалија	7.814	7
Нигер	7.340	8	Нигерија*	7.580	8	Нигерија*	7.575	8
Пакистан	7.321	9	Мианмар*	7.568	9	Мианмар*	7.536	9
Мианмар*	6.971	10	Нигер	7.053	10	Нигер	7.274	10
Израел	3.626	35	Израел	4.400	26	Ирак	7.078	11

* Списак земаља са активном терористичком претњом према Глобалном индексу тероризма

3. Процена ризика правних лица и правних аранжмана

На основу резултата НПР:

- ДОО и предузетници представљају облике привредних субјеката са **високим нивоом изложености ризику од прања новца**;
- Удружења и задруге представљају **средњи ниво ризика**;
- А други облици правних лица представљају **низак ниво изложености ризику**.

Новац се најчешће пере кроз фиктивне трансакције, у којима се користе лажне фактуре и документи, симулира се пословна активност.

Преовлађујући сценарио је коришћење ДОО, чија је регистрована делатност трговина, а класификовано је као микро или мало предузеће, дакле није предмет ревизије и нема запослених; у случајевима када достављају финансијске извештаје наводе да послују без губитака.

Сектор некретнина се све више види као мета за прање новца, при чему се ангажују правна лица. Новац стечен криминалним радњама најчешће се користи за купвину некретнина, а у новије време и за изградњу стамбених и пословних објеката. Раслојавање и интеграција се врши преко привредних друштава. Новац се полаже као позајмица оснивача или кроз фиктивне уговоре о улагању у некретнине у грађевинарству, намењене и издавању и продаји.

Када је реч о трастовима и сличним правним аранжманима, на дан 31.12.2023. године ниједан обвезник није имао траст или слични правни аранжман као директну странку, иако се појављују у власничким структурама. Немачка, Кипар, Аустрија и Мађарска доминирају као земље избора за порекло трастова. Трастови и оф-шор правна лица су класификовани као високоризични у смислу прања новца и од стране надзорних органа и од стране обвезника, и подлежу појачаном праћењу на оба нивоа.

4. Процена ризика од прања новца и финансирања тероризма у сектору дигиталне имовине

У децембру 2020. године у Републици Србији усвојен је **Закон о дигиталној имовини (ЗДИ)** и Закон о изменама и допунама ЗСПН/ФТ, којима је на свеобухватан начин уређено тржиште дигиталне имовине (ДИ) у Републици Србији. Примена ЗДИ у Србији је почела 29. јуна 2021. године, чиме је успостављен регулаторни оквир који свеобухватно регулише све кључне аспекте дигиталне имовине на националном нивоу.

Постоји изричита законска забрана за финансијске институције (ФИ) под надзором Народне банке Србије да пружају услуге повезане с ДИ или да на други начин буду изложене ДИ. Друге ФИ (које нису под надзором Народне банке Србије, као што су брокерско-дилерска друштва) избегавају трансакције повезане с ДИ, одражавајући консензус за минимизирање изложености повезаним ризицима у финансијском сектору.

Нефинансијским секторима у Републици Србији је забрањено да директно прихватају ДИ у замену за робу или услуге, него то могу учинити само преко лиценцираних пружалаца услуга повезаних са дигиталном имовином (ПУДИ). За ову услугу тренутно није лиценциран ниједан од два ПУДИ у Републици Србији. Подручја високог ризика, као што су онлајн коцкање и некретнине, ПУДИ наводе као потенцијалне области за злоупотребу ДИ, али свеукупно употреба ДИ у овим секторима има ограничен утицај на криминалне активности.

Од 2023. године, два лиценцирана ПУДИ послују у Републици Србији, првенствено нудећи услуге куповине, продаје и чувања ДИ са фокусом на главне виртуелне валуте (нпр. BTC, ETH, LTC) и стабилну ДИ (нпр. Tether, USD Coin). ПУДИ у Републици Србији не користе анонимну ДИ, нити користе техничка решења за побољшање приватности (као што су миксери), јер су она забрањена ЗСПНФТ.

Након наведених законодавних новина у области ДИ и спровођења посебне процене ризика од ПН/ФТ у сектору ДИ у 2021. години, у децембру 2023. године **Република Србија је оцењена као у великој мери усклађена (largely compliant – LC) са измењеном Препоруком бр. 15.**

5. Процена ризика од финансирања ширења оружја за масовно уништење

На основу анализе материјалности, претњи, рањивости, праксе у контролама извоза и делотворности контрола које се односе на финансирање ширења оружја за масовно уништење - финансирање пролиферације (ФП), може се закључити да Србија није пријемчива/привлачна/погодна за велики број ризичних сценарија ФП.

Секторска процена

---	Висок ризик
Сектор 1: Банке Сектор 9: Агенти за некретнине Сектор 10: Рачуновође и порески саветници Сектор 11: Адвокати Сектор 13: Игре на срећу	Средњи ризик
Сектор 2: Провајдери услуга виртуелне имовине Сектор 3: Оператори плаћања (укључујући е-новац и поштанску адресу) Сектор 4: Мењачница Сектор 5: Брокери/дилери, инвестициони фондови Сектор 6: Осигурање Сектор 7: Финансијски лизинг Сектор 8: Добровољни пензијски фондови Сектор 12: Нотари	Низак ризик

Сагледавањем материјалности и секторске рањивости закључено је да је ризик ФП умерен у секторима као што су банке, агенти за некретнине, рачуновође, порески саветници, адвокати, приређивачи игара на срећу, док се сматра да су други сектори ниско ризични. Конкретно, у погледу процене секторског ризика, **утврђен је низак ризик од финансирања ширења оружја за масовно уништење код јавних бележника.**

6. Процена ризика од злоупотребе непрофитних организација у сврху финансирања тероризма

Дефиниција ФАТФ за непрофитне организације предлаже следећи обим организација, које би требало да буду укључене у контекст спречавања финансирања тероризма: правно лице или аранжман или организација која се првенствено бави прикупљањем или исплатом новчаних средстава у сврхе као што су добротворне, верске, културне, образовне, социјалне или солидарне сврхе, или у сврхе чињења других „добрих дела”.

Цркве и верске заједнице не сматрају се ризичним делом НПО сектора, зато што је њихова социјална и добротворна делатност одвојена од њихове богослужне делатности и литургијских активности. Цркве и верске заједнице, у оквиру своје друштвене и добротворне делатности, могу оснивати одговарајуће установе и организације у складу са законом, тј. да оснивају удружења, задужбине или фондациије. У овом случају, ови субјекти, основани за спровођење социјалних и добротворних активности, спадају у сектор непрофитних организација и подлежу истим прописима и критеријумима као и у другим субјектима сектора непрофитних организација. У Републици Србији постоји 13 регистрованих фондациија, чији је оснивач једна верска заједница.

Професионална удружења се не сматрају ризичним делом сектора непрофитних организација, са становишта злоупотребе финансирања тероризма. Наиме, иста имају:

- јасно дефинисане циљеве;
- у складу са дефинисаним циљевима предузимају активности којима се, у највећем броју случајева, промовишу деловања њихових професија;
- транспарентне изворе прихода.

На дан 31. децембра 2023. године, Србија је имала 37.969 регистрованих непрофитних организација, укључујући 36.883 удружења и 1.086 фондациија и задужбина.

С обзиром да НПО, након регистрације, не може бити у било ком другом облику осим правног лица, све трансакције које обавља НПО морају бити преко рачуна за плаћање, односно путем регулисаних финансијских канала.

Финансијске неправилности и прекршаји, откривени у надзору, најчешће су се односили на: неовлашћено подизање готовине, потрошњу без одговарајуће документације и активности које нису биле усклађене са статутарним циљевима организација.

Ризици финансирања тероризма представљају низак до умерен ризик за развој и континуирано функционисање сектора непрофитних организација у Србији. Ризици финансирања тероризма у сектору непрофитних организација генерално одражавају ризике од финансирања тероризма у целини за Србију и могу се класификовати као умерени.

III Јавни бележници као обвезници у смислу Закона о спречавању прања новца и финансирања тероризма

Јавни бележници су обвезници када сачињавају или потврђују (солемнизују) исправе у вези са следећим пословима:

- 1) куповина или продаја непокретности или привредних друштава,
- 2) управљање имовином,
- 3) отварање или располагање рачуном код банке (банкарским рачуном, штедним улогом или рачуном за пословање са хартијама од вредности),
- 4) прикупљање средстава неопходних за оснивање, обављање делатности и управљање привредним друштвима,
- 5) оснивање, пословање или управљање привредним друштвом или лицем страног права,
- 6) која за предмет имају финансијску трансакцију или трансакцију у вези са непокретношћу,
- 7) **уговор о зајму**

Јавни бележник по Закону, без обзира на своју величину и сложеност јавнобележничке канцеларије, дужан је да разради одговарајући систем за управљање ризиком од прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење (ШОМУ). Ова обавезе се реализује на примени приступа заснованог на ризицима.

Ово значи да јавни бележници морају да идентификују, процене и разумеју своје ризике од прања новца, финансирања терориста и финансирања ШОМУ, и да развију своје практичне политике и процедуре за процену ризика, те да примењују ресурсе како би обезбедили да они буду делотворно смањени.

Јавни бележник је дужан да изради и редовно ажурира анализу ризика од прања новца, финансирања тероризма и финансирања ШОМУ у складу са овим Смерницама, која анализа се заснива на обавези:

- испитивања свих релевантних фактора корисника услуга;
- вођења евиденција;
- идентификације политички изложених особа;
- примене мера интерне контроле и
- извештавања о сумњивим трансакцијама.

Анализа ризика мора да буде сразмерна природи и обиму пословања, као и величини обвезника, мора да узме у обзир основне врсте ризика (ризик странке, географски ризик, ризик трансакције и ризик услуге) и друге врсте ризика које је јавни бележник идентификовао због специфичности пословања.

Обавезе испитивања свих релевантних фактора

Испитивање свих релевантних фактора корисника услуга код јавног бележника укључује идентификовање и упознавање са свим физичким или правним лицима која намеравају да учествују у правном послу који се закључе у форми јавнобележничког записа или форми солемнизације.

Мере које се примењују су следеће:

- Идентификовање датог корисника услуга и провера идентитета тог корисника услуга коришћењем поузданих, независних изворних докумената, података или информација;
- Разумевање, и по потреби, прибављање информација о сврси и намераваној природи датог пословног односа;
- Обављање сталног испитивања свих релевантних фактора о датом пословном односу и пажљива контрола трансакција које се предузимају током целокупног тока тог односа како би се осигурало да су те трансакције које се обављају конзистентне са сазнањем датог јавног бележника о том кориснику услуга, његовом пословном профилу и профилу ризика, укључујући и, према потреби, извор новчаних средстава;

Обавеза чувања документације и вођења евиденције

Јавни бележници морају да чувају сву евиденцију прибављену ради поштовања обавезе испитивања свих релевантних фактора (нпр. копије евиденције о званичним идентификационим документима, као што су пасоши, личне карте, возачке дозволе, или слична документа), укључујући и резултате свих предузетих прелиминарних анализа

(нпр. анализа позадине и сврха комплексних, неуобичајено великих трансакција) након датума дате трансакције.

Јавни бележник и лица запослена код јавног бележника дужна су да пруже податке суду, органу управе или другом надлежном органу пред којим се води поступак, сагласно одредбама закона који уређују те поступке.

Јавни бележник води евиденцију података о странкама, пословним односима и трансакцијама, као и података достављених Управи, у складу са ЗСПНФТ, као и Јавнобележничким пословником.

Евиденција података достављених Управи води се у складу са чланом 84а - 84ж Јавнобележничког пословника („Службени гласник РС“, бр. 62/2016, 66/2017, 48/2018 и 54/2018), а које одредбе Јавнобележничког пословника су усклађене са посебним законима.

Обавеза да се идентификују политички изложене особе

Ова обавеза значи да јавни бележници, поред обавезе да утврде да ли је корисник услуга политички изложена особа, морају да примене појачане мере испитивања свих релевантних фактора. Ово подразумева, пре свега, да морају да буду уведени одговарајући системи за управљање ризицима како би се утврдило да ли је корисник услуга политички изложена особа, што је јавни бележник дужан да утврди на основу одговарајућег поступка који се утврђује интерним актом јавног бележника, а у складу са Смерницама ЈКС.

Исто тако, у случају да дати корисник услуга јесте политички изложена особа, јавни бележници морају да буду упознати са овом околношћу у време закључења правног посла и морају да предузму све мере како би прибавили информације о пореклу имовине и пореклу новчаних средстава које дати корисник услуга намерава да користи у тој трансакцији. Захтеви за све врсте политички изложених особа такође треба да се примењују на чланове породице или блиске сараднике политички изложених особа.

Примена мера интерне контроле

Програми интерне контроле значе да јавни бележници морају да:

- утврде практичне политике и процедуре за борбу против ПН/ФТ/ФП које ће бити меродавне у њиховој канцеларији, укључујући и адекватне скрининг процедуре како би се осигурали високи стандарди када се ангажују запослени.
- Разраде и одржавају програм сталне обуке запослених; и
- установе интерну процедуру провере како би се тестирало функционисање тог система.

Ове мере интерне контроле ће зависити од идентификованог ризика од прања новца и финансирања терориста и финансирања ширења оружја за масовно уништење у захтеваној самопроцени ризика и од размера професионалне делатности.

Јавни бележник је дужан да, у оквиру активности које предузима ради ефикасног управљања ризиком од прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење, обезбеди редовно стручно образовање, оспособљавање и усавршавање запослених који обављају послове спречавања и откривања прања новца и финансирања тероризма.

Стручно образовање, оспособљавање и усавршавање односи се на упознавање са одредбама Закона и прописа донетих на основу њега и интерних аката, са стручном литературом о спречавању и откривању прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење, са листом индикатора за препознавање странака и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, као и са одредбама прописа којима се уређује ограничавање располагања имовином у циљу спречавања тероризма и ширења оружја за масовно уништење и прописа којима се уређује заштита података о личности.

Јавни бележник је дужан да у својој канцеларији за вршење појединих радњи и мера за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма, у складу са ЗСПНФТ и прописима донетим на основу њега, именује овлашћено лице и његовог заменика и обавести Управу које лице је овластио. Ако јавни бележник има једног запосленог, тај запослени се сматра овлашћеним лицем.

Јавни бележник је дужан да утврди поступак којим се при заснивању радног односа на радном месту на коме се примењују одредбе ЗСПНФТ и прописа донетих на основу овог Закона, кандидат за то радно место проверава да ли је осуђиван за кривична дела којима се прибавља противправна имовинска корист или кривична дела повезана са тероризмом.

Јавни бележник је у обављању интерне контроле дужан да, методом случајног узорка или на други одговарајући начин, врши провере и тестирање примене система за спречавање прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење и усвојених процедура, као и да сачини **годишњи извештај о извршеној интерној контроли** и предузетим мерама након те контроле, и то најкасније до **15. марта текуће године за претходну годину**.

Обавеза извештавања о сумњивим трансакцијама Дужност давања података

Обавеза извештавања о сумњивим трансакцијама подразумева да, уколико јавни бележник утврди да у вези са лицем или трансакцијом постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, дужан је да о томе обавести Управу пре извршења трансакције, као и да у том обавештењу наведе рок у којем би требало да се трансакција изврши. У случају хитности, такво обавештење може се дати и телефоном, али се накнадно мора доставити Управи у писменом облику најкасније следећег радног дана. Обавеза обавештавања важи и за планирану трансакцију без обзира на то да ли је трансакција касније извршена.

Јавни бележник податке о свакој готовинској трансакцији у износу од 15.000 евра или више у динарској противвредности, као и када у вези са трансакцијом или странком постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма, и то пре извршења трансакције, као и када је реч о планираној трансакцији, без обзира на то да ли је извршена, доставља Управи на један од следећих начина:

- 1) телефоном;
- 2) факсом;
- 3) препорученом поштом;
- 4) доставом преко курира;
- 5) електронским путем преко заштићене апликације на основу споразума са Управом.

Управа може да захтева од јавног бележника и податке и информације који се односе на лица која су учествовала или сарађивала у трансакцијама или пословима лица за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма.

Јавни бележник је дужан да Управи на њен захтев без одлагања, а најкасније у року од осам дана од дана пријема захтева, достави све расположиве податке, информације и документацију неопходну за откривање и доказивање прања новца или финансирања тероризма.

Управа може у захтеву одредити и краћи рок за достављање података, информација и документације, ако је то неопходно ради доношења одлуке о привременом обустављању извршења трансакције или у другим хитним случајевима.

Јавни бележник може захтевати од Управе продужење рока за достављање података, информација и документације, ако због обимности документације или из других оправданих разлога, процени да не може благовремено да поступи у првобитно одређеном року.

Забрана дојављивања

Забрана дојављивања подразумева да јавни бележник, односно његови запослени, не смеју странци или трећем лицу открити:

- 1) да су достављени или су у поступку достављања Управи подаци, информације и документација о странци или о трансакцији за које постоји сумња да се ради о прању новца или финансирању тероризма;
- 2) да је Управа издала налог за привремено обустављање извршења трансакције, укључујући и приступ сефу;
- 3) да је Управа издала налог за праћење финансијског пословања странке;
- 4) да је против странке или трећег лица покренут или би могао бити покренут поступак у вези са прањем новца или финансирањем тероризма.

Наведена забрана дојављивања не односи се на случајеве:

- 1) када су подаци, информације и документација које у складу са Законом прикупља и води јавни бележник потребни за утврђивање чињеница у кривичном поступку и ако те податке тражи надлежни суд у складу са законом;
- 2) ако податке о странци или о трансакцији за које постоји сумња да се ради о прању новца или финансирању тероризма тражи надзорни орган у поступку надзора над применом одредаба ЗСПН/ФТ.

Чување података

Када је у питању чување података, јавни бележник је дужан да поступа сходно члану 95. ЗСПН/ФТ и да податке и документацију у вези са странком, успостављеним пословним односом са странком, извршеном анализом ризика и извршеном трансакцијом, прибављене у складу са овим законом, као и досије странке, пословну кореспонденцију и резултате било које анализе коју је извршио у вези са странком, чува **пет година** од дана окончања пословног односа, односно од извршене трансакције.

Такође, јавни бележник је дужан да податке и документацију о овлашћеном лицу, заменику овлашћеног лица, стручном оспособљавању запослених и извршеним унутрашњим контролама чува **најмање пет година** од дана престанка дужности овлашћеног лица, извршеног стручног оспособљавања или извршења унутрашње контроле.

Јавни бележник је дужан да са подацима поступа у складу са законом којим се уређује заштита података о личности, и дужан је да те податке избрише након истека рока, а изузетно јавни бележник податке може чувати, односно на други начин обрађивати након истека рока, само под условом да се ради о подацима које користе надлежни државни органи у посебне сврхе у смислу закона.

Продужење периода чувања података врши се на основу детаљне процене надлежних органа о неопходности и пропорционалности таквог продужења и утврђивања да је такво продужење оправдано у сврхе спречавања, откривања или истраге прања новца или финансирања тероризма. Продужени период чувања не сме да прелази додатних пет година.

Јавни бележник је дужан да чува податке у складу са ЗСПНФТ и да их за намене одређене овим законом достави уредно и без одлагања на захтев Коморе, Управе или другог надлежног органа, при чему је дужан да обезбеди да се та достава изврши коришћењем сигурних начина комуникације и тако да се обезбеди пуна поверљивост захтева надлежног органа.

Обавеза састављања и примене листе индикатора

Јавни бележник, као обвезник, дужан је да изради листу индикатора за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма. Приликом израде листе индикатора, обвезник је дужан да унесе и индикаторе које је израдила Јавнобележничка комора Србије.

Код израде Листе обвезник узима у обзир сложеност и обим извршења трансакција, неуобичајени начин извршења, вредност или повезаност трансакција које немају економски или правно основану намену, односно нису усаглашене или су у несразмери са уобичајеним односно очекиваним пословањем странке, као и друге околности које су повезане са статусом или другим карактеристикама странке.

Обвезник је дужан да приликом утврђивања основа сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма примењују листу индикатора, и да узима у обзир и друге околности које указују на постојање основа сумње на прање новца или финансирање тероризма.

Обавеза утврђивања стварног власника странке

➤ Појам стварног власника:

Стварни власник странке која је правно лице или лице страног права је физичко лице које посредно или непосредно има у својини или контролише странку, односно физичко лице у чије име и за чији рачун се врши трансакција; странка укључује и физичко лице.

Стварним власником правног лица сматра се:

- физичко лице које на директан или индиректан начин поседује 25% или више пословног удела, акција права гласа или других права на основу којих учествује у управљању правним лицем, односно учествује у капиталу правног лица са 25% или више удела;
- физичко лице које посредно или непосредно има преовлађујући утицај на вођење послова и доношење одлука;

- физичко лице које правном лицу посредно обезбеђује средства и по том основу има право да битно утиче на доношење одлука органа управљања приликом одлучивања о финансирању и пословању.

➤ **Поступак утврђивања стварног власника странке:**

Јавни бележник, као обвезник ЗСПНФТ, дужан је да утврди идентитет стварног власника странке која је правно лице или лице страног права прибављањем следећих података: име, презиме, датум и место рођења и пребивалиште или боравиште стварног власника странке, као и изјаву странке да делује у своје име.

Обвезник је дужан да наведене податке прибави увидом у оригинал или оверену копију документације из регистра који води надлежни орган државе седишта странке, која не сме бити старија од шест месеци од дана издавања, чију копију чува у складу са законом. На копији коју чува, обвезник уписује датум, време и лично име лица које је извршило увид у оригинал или оверену копију. Подаци се могу прибавити и непосредним увидом у званични јавни регистар у складу са одредбама члана 20. ст. 4. и 7. Закона.

Примера ради, да би обвезник прибавио напред наведене податке, он може да изврши увид у документацију из регистра Агенције за привредне регистре или других надлежних органа државе седишта странке. За разлику од документације која се односи на утврђивање и проверу идентитета правног лица која не сме бити старија од три месеца, документација која се односи на утврђивање стварног власника правног лица и лица страног права не сме бити старија шест месеци од дана издавања. Подаци се могу прибавити и непосредним увидом у званични јавни регистар. На одштампаном изводу се налазе релевантни подаци, а на истом се уписује датум, време и лично име лица које је извршило увид и чува се чува у складу са законом.

Ако из званичног јавног регистра, односно регистра који води надлежни орган државе седишта, није могуће прибавити све податке о стварном власнику странке, обвезник је дужан да податке који недостају прибави из оригиналног документа или оверене копије документа или друге пословне документације, коју му доставља заступник, прокуриста или пуномоћник странке, а податке које из објективних разлога није могуће прибавити на претходно наведене начине, обвезник може прибавити и увидом у комерцијалне или друге доступне базе и изворе података или из писмене изјаве заступника, прокуристе или пуномоћника и стварног власника странке. У поступку утврђивања идентитета стварног власника, обвезник може да прибави копију личног документа стварног власника странке, односно прочитани извод тог документа.

Обвезник је дужан да предузме разумне мере да провери идентитет стварног власника странке, тако да у сваком тренутку зна власничку и управљачку структуру странке и да зна ко су стварни власници странке.

Ако податке о стварном власнику странке прибавља из евиденције која је успостављена на основу посебног закона којим се уређује централна евиденција стварних власника, обвезник се не ослобађа обавезе предузимања радњи и мера за утврђивање стварног власника из закона које је дужан да спроведе на основу процене ризика странке.

Уколико приликом спровођења радњи и мера из овог члана јавни бележник утврди да се подаци о стварном власнику странке не слажу са подацима стварног власника странке евидентираним у Централној евиденцији стварних власника, обвезник је дужан да о томе без одлагања обавести Комору, као надзорни орган.

У случају да након свих радњи прописаних законом није у могућности да утврди стварног власника, дужан је да утврди идентитет једног или више физичких лица која обављају функцију највишег руководства у страни.

Обвезник је дужан да документацијом потврди све радње и мере предузете у вези утврђивања стварног власника странке.

Обавеза утврђивања стварног власника странке укључује и физичко лице. Појашњења ради, стварни власник странке која је физичко лице је физичко лице које посредно или непосредно контролише странку. Под контролом странке свакако се подразумева контрола трансакције или пословног односа која за практичну последицу има то да странка не поступа за свој рачун, нпр. ако странка која је физичко лице успоставља пословни однос или врши трансакцију у присуству другог физичког лица од кога добија инструкције или врши трансакцију читајући белешку са инструкцијама и сл., може се посумњати да друго лице контролише странку-физичко лице.

Приликом утврђивања стварног власника странке, обвезници могу користити Смернице за утврђивање стварног власника странке и смернице за евидентирање стварног власника регистрованог субјекта у централној евиденцији, које су објављене на сајту Управе.

Општи принципи модела борбе против прања новца, финансирања терориста и финансирања ширења оружја за масовно уништење

Јавни бележник у примени Закона мора да узме у обзир следеће принципе:

I - Приступ заснован на ризицима што значи да када израђује јавнобележничке исправе, јавни бележник треба да узме у обзир и да прилагоди мере испитивања свих релевантних фактора клијентима, то јест да, зависно од ризика од ПН/ФТ/ФП, процени природу њихове активности, врсту клијентеле, да ли се у правном послу рукује готовином или не, географском подручју у коме раде, итд. У том смислу, да би постигао исправну процену и схватање ризика у погледу ПН/ФТ/ФП, јавни бележник мора у складу са чланом. 5 став 3. ЗСПНФТ да сачини Интерни акт који треба да буде практичан и прилагођен пословању у коме објашњава, описује и процењује своју изложеност ризику од ПН/ФТ/ФП у вези са својом активношћу. Интерни акт јавног бележника о процени ризика од ПН/ФТ/ФП мора да буде на располагању Јавнобележничкој комори Србије у поступку надзора над радом јавног бележника.

II - Свест јавног бележника и свих запослених у јавнобележничкој канцеларији - Јавни бележник је одговоран и законски је обавезан да се придржава мера за борбу против ПН/ФТ/ФП. Јавни бележник мора да буде свестан ризика од ПН/ФТ/ФП и да обезбеди да се предузимају неопходне мере како би се ови ризици смањили у његовој канцеларији. Јавни бележник приликом предузимања мера мора имати у виду резултате НРА за период од 01.01.2021. до 31.12.2023. године, и мора осигурати да су сви запослени у јавнобележничкој канцеларији свесни тих ризика и да предузимају потребне мере како би их делотворно смањили.

III - Прилагођавање активности која се обавља - Природно, делатност коју обављају јавни бележници се разликује од делатности осталих обвезника по ЗСПН/ФТ. Посебне одредбе ЗСПН/ФТ примењују се у оној мери која је неопходна да се циљ Закона оствари, што значи да је јавни бележник дужан да примењује и радње и мере предвиђене одредбама Закона које имају општи карактер (члан 5. и 6. Закона о СПН/ФТ). Зато приликом

сагледавања обавеза јавни бележник треба имати у виду првенствено смисао и циљ Закона као целине, потом специфичне надлежности јавних бележника у Републици Србији, као и оцену и резултате НРА.

IV - Стубови превенције - су они који омогућавају исправну идентификацију корисника услуга, сазнање о извору новчаних средстава која ангажују корисници услуга, врста правног посла повезана са пословним профилем клијента и профилем ризика. У том смислу, и пре успостављања датог пословног односа, јавни бележник треба да прибави све информације релевантне за конкретан случај у складу са ризиком који представља.

V- Практичан и ажурирани документ - Мере превенције не смеју да буду понављање тренутних прописа, оне морају да описују процедуре које се делотворно примењују на практичан начин. Интерни акт јавног бележника за превенцију мора да се прилагоди променама у пружању услуга и процедурама. Мора да буде практичан и лак за употребу, а не чисто формални документ, што омогућава његову делотворну примену и лако прилагођавање активностима које обавља дати јавни бележник и било којим променама које могу да се јаве у таквим процедурама и активностима.

ПРЕТХОДНА АНАЛИЗА РИЗИКА

Процена ризика – дефиниција

Једна од радњи и мера за спречавање и откривање прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење јесте анализа ризика. **На процену ризика могу утицати следећа три фактора: претња од догађаја, рањивост система и последице догађаја.** Процена ризика представља доношење суда о претњама, рањивостима и последицама.

Под претњом се може сматрати лице или група лица, ствар, односно активност, који имају потенцијал да наносе штету институцији, пословању, репутацији обвезника. На пример то би могли бити клијенти који су препознати на неки начин или за које се сумња да су повезани са нелегалним активностима, препознате преваре, фалсификована документа и сличне ситуације.

Појам рањивости, у значењу у ком се користи у процени ризика, обухвата све оне ствари које би се могле искористити у случају претње или које би могле подржати и олакшати деловање претње. Уколико се ради о обвезнику рањивост је све оно што једну институцију чини нарочито изложеној прању новца, финансирању тероризма или финансирању жирења оружја за масовно уништење (недовољно познавање прописа који регулишу ову област, неадекватна примена законских прописа, неадекватна обука, сложена или неадекватна организациона структура обвезника, нејасно дефинисане обавезе у процесу и слично).

Последица се односи на утицај, односно штету које би прање новца, финансирање тероризма или финансирање ширења оружја за масовно уништење могли нанети, односно проузроковати и обухвата утицај криминалне или терористичке активности која би била у основи такве радње на финансијске системе и институције, као и шире гледано на друштво и привреду у целини.

Фаза анализе је кључна за процену ризика. Након идентификовања свих фактора, и категорија ризика, приступа се одређивању тежине фактора или процени ризика. За сваки

фактор појединачно одређује се ризичност у односу на остале факторе ризика и самим тим одређује се њихов утицај на укупан ризик обвезника. Након сагледавања свих релевантних фактора, обвезник доноси закључак о нивоима ризика. Обвезници могу користити матрицу ризика као метод за процену ризика да би идентификовали странке које се налазе у ниском, средњем или високом ризику од прања новца и финансирања тероризма.

Када класификује ризике обвезник може да, поред ниског, средњег или високог ризика од прања новца и финансирања тероризма, утврди додатне нивое ризика од прања новца и финансирања тероризма. Матрица ризика је променљива и она се мења у складу с променом околности самог обвезника.

Основни циљ израде матрице ризика је примена принципа заснованог на процени ризика у рангирању обвезника по изложености ризику од прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење. На основу података и информација из анализе ризика, исти се уносе у матрицу ризика, те се као финални резултат утврђује степен ризика коме је изложен обвезник.

Обвезник је дужан да интерним актом предвиди колико ће често пратити странке сврстане у низак степен ризика од прања новца и финансирања тероризма, колико често ће пратити странке сврстане у странке средњег степена ризика од прања новца и финансирања тероризма и колико често ће пратити странке сврстане у странке високог степена ризика од прања новца и финансирања тероризма.

Делотворност управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма од стране обвезника процењује се на основу успостављеног квалитета система контроле и система управљања ризиком и посматра се кроз следеће нивое активности обвезника: управљање ризиком, интерну регулативу, интерну контролу, усклађеност, извештавање и тренинг. Основни циљ спровођења ових активности јесте успостављање одговарајућег система контроле и управљања ризиком у сврху смањења постојећих ризика, као и сагледавање и управљање потенцијалним ризицима

Да би се утврдила изложеност обвезника ризику од прања новца и финансирања тероризма, обвезник мора да зна сваки сегмент пословања у домену где се претња од прања може појавити, тј. мора да процени рањивост у односу на претњу. Сама величина и сложеност пословања обвезника има важну улогу за одређивање рањивости обвезника.

Обвезник процењује изложеност ризику, тј. вероватноћу негативног утицаја који произилази из ризика, као и утицај ризика на циљеве пословања. Анализа ризика од прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење, код јавног бележника полази од претпоставке да различите врсте правних послова који се закључују у складу са надлежностима јавног бележника нису подједнако рањиви за злоупотребу. Анализа ризика се врши како би се омогућило да се примене мере контроле које су сразмерне препознатом ризику, односно да се фокусирају на оне клијенте, земље, производе, услуге, трансакције, начин пословања који представљају потенцијално највећи ризик.

Анализе и процена ризика се врши са циљем да се утврди вероватноћа да ће доћи до ПН/ФТ/ФП. На основу добијених резултата из анализе ризика, дефинишу се приоритети деловања. На који начин ће јавни бележник умањити ризике на самом је јавном бележнику да одлучи (на пример, да ли ће се одбити предузимање службене радње, да ли ће се већа пажња поклонити одређеним трансакцијама, да ли се мора повећати ниво едукације код

обвезника и друго). На високи ризик је потребно реаговати одмах без одлагања, на средњи ризик што је пре могуће, а ниже ризике треба пратити.

Основни циљ анализе ризика је да јавни бележник спречи сваку могућност да се код њега обави службена радња која се односи на неки правни посао који се закључује у форми солемниизације или јавнобележничког записа, а који за предмет има средства из криминала или новац који је намењен да се искористи за финансирање тероризма или финансирање ширења оружја за масовно уништење. Мерама за ублажавање ризика треба омогућити да се код јавног бележника на време препознају одређена понашања која могу указати на ове појаве. Последица утврђене сумње треба да буде благовремена пријава сумњивих активности.

Утврђене пословне политике и процедуре треба да омогуће обвезнику да делотворно управља препознатим ризицима и да их умањи, као и да се фокусира на област пословања које је највише подложно различитим видовима злоупотреба, у циљу спречавања прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење.

Врсте ризика код јавних бележника

Јавни бележник као обвезник је дужан да **у писаној форми** изради и редовно ажурира анализу ризика од прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење (у даљем тексту: анализа ризика) у складу са законом, смерницама које доноси Јавнобележничка комора, као надзорни орган, и проценом ризика од прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење израђеном на националном нивоу.

Анализа ризика мора да буде сразмерна природи и обиму пословања, као и величини обвезника, мора да узме у обзир основне врсте ризика (ризик странке, географски ризик, ризик трансакције и ризик услуге) и друге врсте ризика које је обвезник идентификовао због специфичности пословања.

Анализа ризика садржи:

1) Анализу ризика у односу на целокупно пословање обвезника. Ово је процена коју обвезник врши на годишњем или двогодишњем нивоу, у зависности од природе и обима пословања, као и величини обвезника (тзв. **самопроцена**);

2) Анализу ризика за сваку групу или врсту странке, пословног односа, услуге које обвезник пружа у оквиру своје делатности, односно трансакције. Ово је појединачна процена ризика која се врши на нивоу сваке странке, пословног односа или сваке трансакције.

Обвезник интерним актима може, поред наведених, предвидети и додатне категорије ризика, и одредити адекватне радње и мере из овог закона за те категорије ризика.

На основу анализе ризика обвезник сврстава странку у једну од следећих категорија ризика:

- 1) ниског ризика од прања новца, финансирања тероризма или финансирања ширења оружја за масовно уништење и примењује најмање поједностављене радње и мере;
- 2) средњег ризика од прања новца, финансирања тероризма или финансирања ширења оружја за масовно уништење и примењује најмање опште радње и мере;

3) високог ризика од прања новца, финансирања тероризма или финансирања ширења оружја за масовно уништење и примењује појачане радње и мере.

➤ **Обавеза примене појачаних радњи и мера:**

У складу са резултатима свеобухватне Националне процене ризика, и члана 2. Правилника о методологији за извршавање послова у складу са ЗСПН/ФТ, осим случајева предвиђених чланом 35. ЗСПН/ФТ, следеће врсте странака, пословних односа, услуга које пружа у оквиру своје делатности или трансакција обвезник сврстава у **категорију високог ризика од прања новца, финансирања тероризма или финансирања ширења оружја за масовно уништење**, на основу којих предузима појачане радње и мере:

- 1) купопродаја новоизграђене непокретности од инвеститора који је физичко лице, укључујући пословне односе или трансакције настале по основу купопродаје такве непокретности, састављање уговора о купопродаји и потврда (солемнизација) истог;
- 2) купопродаја новоизграђене непокретности без употребне дозволе, укључујући пословне односе или трансакције настале по основу купопродаје такве непокретности, састављање уговора о купопродаји и потврда (солемнизација) истог;
- 3) трансакције која се односе на легализацију изграђене непокретности;
- 4) пословни односи или трансакције са лицем које позајмљује новац, укључујући састављање уговора о зајму и потврда (солемнизација) истог;
- 5) оснивање привредних друштава или лица страног права као једночлана друштва с ограниченом одговорношћу, са минималним оснивачким капиталом, регистрована за обављање делатности неспецијализована трговина на велико, консалтинг, маркетинг и ИТ услуге и делатности повезане са грађевинам, укључујући састављање аката о оснивању и овера истих;
- 6) промена власничке и управљачке структуре привредних друштава или лица страног права основана као једночлана друштва с ограниченом одговорношћу, са минималним оснивачким капиталом, са мање од три запослена и несразмерно високим приходима оствареним у краћем временском периоду, укључујући састављање аката о статусним променама и овера истих;
- 7) пословни односи или трансакције настале по основу уговора о јавној набавци, који за предмет имају набавку добара, пружање услуга или извођење радова;
- 8) пословни односи или трансакције са лицем које се бави откупом секундарних сировина;
- 9) пословни односи или трансакције настале по основу реекспортних послова;
- 10) групно финансирање (crowdfunding);
- 11) донације из држава са активном терористичком претњом;
- 12) учестале или у већим износима трансакције које се односе на исплату добитака онлајн игара на срећу;
- 13) пословни односи или трансакције који укључују пружаоце услуга повезаних са дигиталном имовином у јурисдикцијама које не примењују међународне стандарде за спречавање прања новца и финансирања тероризма у области дигиталне имовине;
- 14) пословни односи или трансакције у вези са дигиталном имовином које укључују трансакције велике вредности у стабилној дигиталној имовини, трансакције које се извршавају ван платног рачуна – као што су P2P трансакције, као и трансакције код којих је отежано или није могуће утврдити порекло средстава;
- 15) пословни односи или трансакције са лицем које се бави трговином оружја, војне опреме или производима двоструке намене;
- 16) пословни односи или трансакције са лицем које се бави прометом злата и уметничким делима;
- 17) преносиви акредитиви и кредити са положеним 100% депозитом;
- 18) незапослена физичка лица која остварују велики промет по рачуну.

У поступку утврђивања прихватљивости странке са аспекта спречавања прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење, обвезник треба да цени прихватљивост сваке странке појединачно. Политике, унутрашњи акти, као и одлуке које обвезник доноси морају бити засновани на јасним, објективним и оправданим критеријумима због кога обвезник неће успоставити пословни однос са странком. Ти критеријуми не смеју бити такви да омогуће произвољно поступање обвезника, нити да доведу до дискриминације странке која послује у складу са законом.

➤ **Странка која се сврстава у категорију ниског ризика од ПН/ФТ може бити:**

1) јавни орган који испуњава следеће критеријуме:

(1) да се његов идентитет може утврдити из јавно доступних података,

(2) да су начин на који врши своју делатност, као и резултати ревизије његовог пословања познати и доступни јавности;

2) јавно акционарско друштво, односно јавно привредно друштво које је котирано на берзи и које подлеже обавези објављивања финансијских извештаја по правилима берзе или по основу закона, чиме се обезбеђује адекватна транспарентност стварног власништва;

3) лице из члана 4. став 1. тач. 1) - 7), 10), 11) и 16) Закона, изузев посредника и заступника у осигурању које је регистровано у, или је резидент:

(1) државе чланице ЕУ,

(2) треће државе (остале државе које нису чланице ЕУ) са делотворним системима за спречавање прања новца и финансирања тероризма, процењеним у извештајима о процени националних система за борбу против прања новца и финансирања тероризма од стране међународних институција (ФАТФ (*Financial Action Task Force* – у даљем тексту: ФАТФ) и тзв. регионалних тела која функционишу по узору на ФАТФ, као што је Комитет Савета Европе Манивал),

(3) треће државе (остале државе које нису чланице ЕУ) које су веродостојни извори означили као државе које имају низак ниво корупције или друге криминалне активности,

(4) треће државе (остале државе које нису чланице ЕУ) које, на основу веродостојних извора, попут извештаја о процени националних система за борбу против прања новца и финансирања тероризма од стране међународних институција (ФАТФ и тзв. регионалних тела која функционишу по узору на ФАТФ, као што је Комитет Савета Европе Манивал) и објављених извештаја о напретку те државе у испуњавању препорука из извештаја о процени, имају обавезе прописане законом да се боре против прања новца и финансирања тероризма у складу са ФАТФ препорукама и делотворно имплементирају те обавезе.

У категорију ниског ризика од прања новца и финансирања тероризма не може се сврстати странка уколико је националном проценом ризика од прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење процењено да та врста странке носи виши ниво претњи.

Обвезник интерним актима може, поред наведених, предвидети и додатне категорије ризика, и одредити адекватне радње и мере из овог закона за те категорије ризика. Систем мора да обезбеди да се ризици свеобухватно идентификују, процењују, надзиру, ублажавају и да се њима управља. Тако на пример обвезник може странке сврстане у низак степен ризика пратити најмање једном у 2 године, странке средњег степена ризика пратити најмање једном у годину дана, а странке високог ризика пратити најмање једном у 6 месеци.

Процена ризика, у смислу ових Смерница, треба да обухвати најмање следеће основне врсте ризика:

- географски ризик,
- ризик странке,
- ризик услуге коју обвезник пружа у оквиру своје делатности,
- ризик трансакције.

У случају идентификовања других врста ризика, а зависно од специфичности пословања обвезник проценом треба да обухвати и те врсте ризика.

1.1. Под географским ризиком подразумева се ризик који је условљен географским подручјем на коме је територија државе порекла странке, њеног власника или већинског оснивача, стварног власника или лица које на други начин контролише пословање странке, односно на коме је држава порекла лица које са странком обавља трансакцију.

Фактори на основу којих се одређује да ли поједина земља или географска локација носи виши ризик од прања новца и финансирања тероризма укључују:

- 1) државе према којима су Уједињене нације, Савет Европе или друге међународне организације примениле санкције, ембарго или сличне мере;
- 2) државе које су од стране кредибилних институција (ФАТФ, Савет Европе и др.) означене као државе које не примењују адекватне мере за спречавање ПН/ФТ/ФП;
- 3) државе које су од стране кредибилних институција (ФАТФ, УН и др) означене као државе које подржавају или финансирају терористичке активности или организације;
- 4) државе које су од стране кредибилних институција (нпр. Светска банка, ММФ) означене као државе с високим степеном корупције и криминала;
- 5) оф-шор правна лица, у складу са Законом.

Листа држава које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма се објављује на интернет страници Управе за спречавање прања новца. Листа држава заснована је:

- 1) на саопштењима ФАТФ (*Financial Action Task Force*) о државама које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма и које представљају ризик по међународни финансијски систем.
- 2) на саопштењима ФАТФ о државама/јурисдикцијама које имају стратешке недостатке у систему за борбу против прања новца и финансирања тероризма, које су у циљу отклањања препознатих недостатака исказале опредељеност на највишем политичком нивоу за отклањање недостатака, које су у ову сврху направиле акциони план у сарадњи са ФАТФ, и које су у обавези да извештавају о напретку који постижу у отклањању недостатака,
- 3) на извештајима о процени националних система за борбу против прања новца и финансирања тероризма од стране међународних институција (ФАТФ и тзв. регионалних тела која функционишу по узору на ФАТФ, као што је Комитет Савета Европе Манивал).

Повећан ризик од прања новца и финансирања тероризма носе странке које имају уговорни однос и обављају пословну делатност са лицима из оф-шор зона.

1.2. Обвезник утврђује приступ ризику странке, на основу сопствених искустава и познавања правила пословања. Ипак, дужан је да примењује ограничења из Закона и других прописа којима је регулисано спречавање прања новца и финансирања тероризма.

На појачани ризик могу указати следеће неуобичајене активности:

- страна правна лица која не обављају нити смеју обављати трговачку делатност у земљи у којој су регистроване,
- трастови
- добротворне или друге непрофитне организације,
- странке чија сложена организациона структура или природа отежава указује да се прикрива стварни власник односно необјашњива употреба правних лица или правних аранжмана,
- странке које успостављају своје пословне односе, односно обављају трансакције у неуобичајеним околностима, као на пример: значајна тј. необјашњива географска дистанца између седишта клијента и обвезника, као и учестало и нелогично мењање пословних партнера за обављање истих послова,
- странке за које се сумња да не поступају за свој рачун,
- странке с интензивним готовинским пословањем,
- коцкарнице и други организатори игара на срећу, кладионице,
- странке чија делатност није профитно оријентисана, одређене трансакције обављају користећи се већим готовинским износима.
- странке чији профил (нпр. старост, обука, приход или делатност) није конзистентан са трансакцијом коју намеравају да обаве.

Јавни бележник је дужан да утврди поступак по коме утврђује да ли је странка или правно лице оф-шор правно лице сагласно одредбама Закона. Обвезник да би утврдио да ли се ради о оф-шор правном лицу, може користити листе ММФ-а, Светске банке или списак земаља који је саставни део Правилника о листи јурисдикција са преференцијалним пореским системом (Службени гласник РС, број 122/12, 104/18 и 161/20).

Додатно напомињемо да уколико јавни бележник процени да странка оф-шор правно лице или правно лице које се јавља у власничкој структури странке оф-шор правно лице, да треба да о разлозима такве структуре прибави писмену изјаву од заступника странке, као и да размотри да ли постоји основ сумње да се ради о прању новца или финансирању тероризма и да о томе сачини службену белешку коју чува у складу са Законом.

Функционери¹

¹Функционер је функционер друге државе, функционер међународне организације и функционер Републике Србије;

Функционер друге државе је физичко лице које обавља или је у последње четири године обављало високу јавну функцију у другој држави, и то:

- шеф државе и/или владе, члан владе и његов заменик,
- изабрани представник законодавног тела,
- судија врховног и уставног суда или другог судског органа на високом нивоу, против чије пресуде, осим у изузетним случајевима, није могуће користити редовни или ванредни правни лек,
- члан рачунског суда, односно врховне ревизорске институције и чланови органа управљања централне банке,
- амбасадор, отправник послова и високи официр оружаних снага,
- члан управног и надзорног органа правног лица које је у већинском власништву стране државе,
- члан органа управљања политичке странке;

Функционер међународне организације је физичко лице које обавља или је у последње четири године обављало високу јавну функцију у међународној организацији, као што је: директор, заменик директора, члан органа управљања, или другу еквивалентну функцију у међународној организацији;

Функционер Републике Србије је физичко лице које обавља или је у последње четири године обављало високу јавну функцију у земљи, и то:

- председник државе, председник Владе, министар, државни секретар, посебни саветник министра, помоћник министра, секретар министарства, директор органа у саставу министарства и његови помоћници, и директор посебне организације, као и његов заменик
- народни посланик,
- судије Врховног касационог, Привредног апелационог и Уставног суда,
- председник, потпредседник и члан савета Државне ревизорске институције,
- гувернер, вицегувернер, члан извршног одбора и члан Савета гувернера Народне банке Србије,

Странке код којих се примењују појачане радње и мере познавања и праћења странке су страни и домаћи функционери у складу са Законом. Обвезник је дужан да интерним актом пропише поступак за утврђивање да ли је странка са којом жели да успостави пословни однос страни или домаћи функционер. Сагласно одредбама Закона, функционер као политички изложена личност представља, високо ризичну странку, те стога јавни бележник мора спровести анализу у свим случајевима када таква личност иступа као странка.

Појачана анализа странке подразумева спровођење додатних мера и то:

1. прикупљање података о пореклу средстава и имовине који јесу или ће бити предмет пословног односа, односно трансакције и то из исправа и друге документације, коју подноси странка. Ако те податке није могуће прибавити на описани начин, обвезник ће о њиховом пореклу узети изјаву непосредно од странке,
2. прикупљање података о пореклу целокупне имовине коју поседује функционер,
3. обавезно добијање писменог одобрења надређеног одговорног лица и то пре склапања пословног односа с таквом странком, обезбеди да запослени код обвезника који води поступак успостављања пословног односа са функционером пре успостављања тог односа прибави писмену сагласност највишег руководства.
4. посебно пажљиво праћење трансакција и других пословних активности које код обвезника спроводи политички изложена личност, и то након склапања пословног односа.

Податак о томе да ли је конкретно лице функционер или не, обвезник може прибавити из посебне својеручне потписане писмене изјаве коју странка испуни пре склапања пословног односа или извршења трансакције.

Писмена изјава би требало да укључи следеће податке:

- 1) име и презиме, стално пребивалиште, датум и место рођења странке која склапа пословни однос или налаже трансакцију, те такође број, врсту и назив издаваоца важећег личног документа,
- 2) изјаву да ли је странка према критеријумима из Закона, функционер - политички изложено лице или не,
- 3) податке о томе о којој врсти политички изложеној личности се ради (да ли се ради о личности која делује или је у последње четири године деловала на истакнутој јавној дужности, или о члану породице политички изложене личности, или о блиском сараднику политички изложене личности,
- 4) податке о времену обављања те функције, ако је странка лице која делује или је деловала у претходне четири године на истакнутој јавној дужности,
- 5) податке о врсти јавне функције коју лице обавља,
- 6) податке о породичном односу, ако је странка члан породице политички изложене личности,
- 7) податке о облику и начину пословне сарадње, ако је странка блиски сарадник лица.

-лице на високом положају у дипломатско-конзуларним представништвима (амбасадор, генерални конзул, отправник послова),

-члан органа управљања у јавном предузећу или привредном друштву у већинском власништву државе,

-члан органа управљања политичке странке;

Члан уже породице функционера јесте брачни или ванбрачни партнер, родитељи, браћа и сестре, деца, усвојена деца и пасторчад, и њихови брачни или ванбрачни партнери;

Ближи сарадник функционера јесте физичко лице које остварује заједничку добит из имовине или успостављеног пословног односа или има било које друге блиске пословне односе са функционером (нпр. физичко лице које је формални власник правног лица или лица страног права, а стварну добит остварује функционер); Највише руководство јесте лице или група лица која, у складу са законом, води и организује пословање обвезника и одговорно је за обезбеђивање законитости рада;

Обвезник може податке о функционеру прибавити и увидом у јавне и друге, њему доступне податке (обвезник сам просуђује у коликој мери и у којем обиму ће као веродостојне и за анализу странке релевантним сматрати јавно доступне информације (података политички изложених лица), те податке може проверити увидом у интернет презентацију Агенције за борбу против корупције, интернет презентације државних органа надлежних за вођење регистра функционера других држава, конзуларних представништава или амбасада страних држава у Републици Србији, односно при Министарству спољних послова Републике Србије и других јавно доступних база података.

Појачана анализа политички изложених особа по својој природи је превентивна и не сме имати казни карактер нити би се требала тумачити као стигматизација политички изложених особа као особа укључених у криминалну активност. Одбијање пословног односа са странком само на основу чињенице да се ради о политички изложеној особи противно је сврси Закона и препорука ФАТФ-а.

Још једна ситуација у којој је обвезник дужан да сврста странку у висок ризик је када се пословни однос заснива, а странка није физички присутна, а постоје околности које указују да је правни посао по садржини представља правне послове код којих је повећан ризик од ПН/ФТ/ФП. Ова ситуација се примењује и на правна и на физичка лица. Уколико пословни однос у име правног лица успоставља пуномоћник, то правно лице мора бити високоризично.

У овим ситуацијама, обвезник је дужан да примени појачане радње и мере, и то: да прикупи и додатне информације о идентитету странке (на пример додатне исправе, пословну документацију, овлашћења потписана од стране одговорног лица и др.), утврди разлоге успостављања пословног односа без физичког присуства, утврди разлоге успостављања пословног односа у Србији, остваривање додатног контакта са клијентом путем телефона, имејла, скајпа, вибера или на други начин, прикупљање још једног идентификационог документ за клијента и др.

Ради избегавања понављања поступака идентификације странке, приликом закључења правног посла у којима учествују пуномоћници, за идентификацију властодавца не одговара јавни бележник када се ослања на податке које је у идентификацији прикупио други обвезник већ одговорност за поступак анализе странке лежи на обвезнику који је извршио идентификацију властодавца. Јавни бележник код кога у правном послу учествује пуномоћник одговора само на нивоу пријаве сумњивих трансакција Управи.

1.3. Под ризиком услуге подразумева се да приликом састављања или потврђивања јавнобележничке исправе постоје индикатори који указују да су елементи правног посла фиктивни или симуловани и да прикривају недозвољени циљ.

- обављање послова промета некретнина између странака у неуобичајено кратком временском раздобљу и без видљивог правног, економског или другог оправданог разлога,
- услуге код којих јавни бележници, делујући као овлашћена лица за вођење депозитних рачуна, стварно обављају примање и пренос средстава кроз рачуне странка, за новчана средства за које постоји основана сумња порекла,
- уплате код којих је јавном бележнику јасно да се ради о несразмерној накнади, нпр. када странка не наведе оправдане разлоге за износ накнаде,
- неуобичајено високе вредности имовине или неуобичајено велике трансакције у поређењу с онима које се могу очекивати од странака сличног профила могу бити

показатељ да странка која иначе не би била сврстана у виши ризик треба да буде означена као таква,

- пуномоћја дата под неуобичајеним условима, а разлози дати за ове услове нису јасни или су нелогични

1.4. Под **ризиком трансакције** подразумевају се обавезе странке у састављеној или потврђеној јавнобележничкој исправе које су везане:

- за извршавање трансакција за странку у вези са прометом непокретности или статусним променама привредног друштва које обухвата промет непокретности, а које укључују: компликоване финансијске трансакције; плаћања према/од трећих лица као и прекогранична плаћања, готовинска плаћања, компензације ранијих потраживања и купопродајне цене, висину купопродајне знатно вишу или нижу од тржишне вредности непокретности,
- за трансакције које обухватају странке са пребивалиштем у пореским уточиштима,
- за трансакције које се обављају у име малолетних особа, особа с инвалидитетом, или других особа које нису економски способне за такву трансакцију,
- за трансакције које обухватају особе окривљене у судском поступку или осуђене за кривична дела или за особе за које се, према јавно доступним информацијама, зна или сумња да су повезана са криминалним активностима,
- за трансакције које укључују привредна друштва регистрирана у пореским уточиштима, кад се карактеристике тих трансакција подударају са онима које су укључене у Листи индикатора,
- за трансакције у којима постоје назнаке или је сигурно да странке не предузимају радње у своје име и за свој рачун већ покушавају прикрити идентитет стварне странке,
- за трансакције код промета некретнина у којима странке не показују посебно интересовање за карактеристике некретнине која је предмет промета (нпр. квалитет градње, локација, датум завршетка радова и прибављање употребне дозволе код објеката у изградњи, итд.),
- за трансакције код којих странке не изгледају посебно заинтересоване за постизање повољније цене за трансакцију или за уговарање бољих услова плаћања и инсистирају на брзом обављању трансакције, без неког посебног разлога;
- за трансакције странака у пословима које за предмет имају зајам новца,
- за трансакције странака које указују на неуобичајене услове или клаузуле у уговорима о зајму/кредиту које као средство обезбеђења имају извршну вансудску хипотеку. На пример, неуобичајено кратки или дугачки рокови отплате, каматне стопе значајно више или ниже од оних на датом тржишту, отплата једним јединим плаћањем на датум доспећа, или необјашњена сагласност за брисање хипотеке значајно пре првобитно договореног датума доспећа дуга,
- за трансакције од неповезаних или непознатих трећих странака и уплате накнада у готовини када то није уобичајен начин плаћања,
- за трансакције које се односе на наследно право у којима је оставилац био познат јавном бележнику као особа која је била осуђивана или за коју постоји сумња.

Радње и мере за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма

При обављању своје делатности, јавни бележници као обвезници морају поступати сагласно Законом прописаним обавезама и обавезни су да осигурају поштовање прописаних мера и активности обвезника на свим нивоима, тако да се целокупно њихово пословање обавља у складу са Законом.

Радње и мере за спречавање и откривање прања новца и финансирања тероризма предузимају се пре, у току и након вршења трансакције или успостављања пословног односа и обухватају следеће:

- 1) Познавање странке и праћење њеног пословања
- 2) Достављање информација, података и документације Управи;
- 3) Одређивање лица задуженог за извршавање обавеза из Закона (овлашћено лице) и његовог заменика, као и обезбеђивање услова за њихов рад;
- 4) Редовно стручно образовање, оспособљавање и усавршавање запослених;
- 5) Обезбеђивање редовне унутрашње контроле извршавања обавеза из Закона, као и интерне ревизије ако је то у складу са обимом и природом пословања обвезника;
- 6) Израду списка показатеља (индикатора) за препознавање лица и трансакција за које постоје основи сумње да се ради о прању новца, финансирању тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење;
- 7) Вођење евиденција, заштиту и чување података из тих евиденција
- 8) Извршавање других радњи и мера на основу Закона.

Јавни бележник је дужан да сачини одговарајућа унутрашња акта којима ће ради ефикасног управљања ризиком од прања новца, финансирања тероризма и финансирања ширења оружја за масовно уништење, обухватити све потребне радње и мере, дефинисане Законом. Унутрашња акта морају бити сразмерна природи и величини обвезника, а иста ће бити предмет редовног стручног надзора над радом јавних бележника у складу са чланом 148б став 1. Закона о јавном бележништву.

Извршни одбор Јавнобележничке коморе Србије

Председник Александра Стевановић, с.р.